

IZ NAŠE DNEVNE KULTURE.

Knjiga in polži.

Verjamem v Knjigo, ki je ena sama. Biblija ji je ime. Verjamem v življenje, ki ga vidim. Vidim ljudi, ki jedo. Tudi zaslinjene pomladanske polže jedo...

O moj Bog! Kako strašna je modrost neba! Kako polževo počasen je človeški duh! To vemó, kar jemó!

Neumnost! Čemu moraliziram! Bom rajši neposredno svoj! To je hudo, da je meni dvakrat narobe. Knjige z veliko ne umem, polži pa se mi gabijo...

Ivan Pregelj.

Kriza književnosti.

Lj. Maraković je napisal v Hrvatski prosvjeti XII., št. 1., članek »o krizi književnosti« o priliki ankete o stagnaciji v naši književnosti v »Obzoru«. Vprašanja so se glasila 1. ali obstaja stagnacija v naši književnosti in 2. kateri so njeni glavni vzroki in kako bi jih mogli preprečiti. Izmed Slovencev se je pozivu odzval samo dr. I. Pregelj, ki je izrazil svoje začudenje nad vprašanjem, prav tako se je izkazalo, da ga tudi za Srbijo ni mogoče tako postaviti kot za Hrvatsko. Maraković se peča najprej z rezultati te ankete in ugotovi, da ekonomski razlogi danes gotovo niso več bistvenega pomena, ker je gotovo, da se ta stran izboljšuje. Glavni so pač vzroki idejne vrste in tu se velika vloga pripisuje nesolidnosti današnje kritike, ki je izpodkopala vero v svojo avtoriteto. Posledica tega dejstva je prepad med čitajočim občinstvom in pisatelji, ki je danes bolj usoden kakor kdaj koli poprej, saj smo danes, kakor že dolgo ne, na razpotju celih dveh svetov. Maraković piše potem doslovno: »Vse smeri stoletne kulture so danes na prelomu in se temeljito izpreminjajo. Francoska revolucija s svojim »tretjim stanom« je doživela ob svetovni vojni svoj končni bankrot. Vsa »meščanska« kultura XIX. stol. s svojim stilom, življenjskimi oblikami in umetnostjo je padla in ne bo več vstala. Ves fantastični razmah materializma in pozitivizma dobe Zole in Renana, Comtea ali Schopenhauerja se je tako sesul, da je za nove ljudi naravnost nerazumljiv. Ves meščanski ponos in zanos Balzacov, bleščeči sijaj njegovih izkonstruiranih socialnih zakonov in celih svetov, utemeljenih na njih, vse samozavestno poseganje Ibsenovo v najbistvenejšo strukturo njegovega časa, — vse to je zlomljeno in skrhanó ob laži v edino rešilno vlogo meščanskega stanu z njegovimi ozkimi vidiki in s filistrskim samozadovoljstvom«...

G. Andrić v svojem odgovoru na anketo n. pr. toži, da gotova dobra dela obstajajo nekako samo za literaturo, za publiko pa kakor da jih ni. Maraković razlaga dalje: »Ni pa jih zato, ker je ves XIX. vek zrastel popolnoma v območju romana in literatura pomeni za navadnega čitatelja, pa naj bi bil tudi na precejšnji intelektualni višini, velike serije vsakovrstnih romanov, cele biblioteke, označene z znanimi in priznanimi imeni, v njih pa stvari, ki jih je mogoče izbirati in čitati po času in razpoloženju, krajše in daljše, vesele in žalostne, boljše in slabše itd. Človek XIX. stoletja se je odvadil uživati enostavno patetiko homerskih slik, tipičnih za stoletja in človeštvo, naučil pa se je zanimati zato, kakšne nogavice je kdo nosil ter kaj je kdaj jedel in sanjal. To seveda ni »epična obširnost«, pač pa obširnost velikanških in nepreglednih vrst celih »zabavnih«, »modernih«, »univerzalnih« in vseh mogočih drugih bibliotek pri vseh kulturnih narodih sveta. Ob tem pa novi čas ruši hegemonijo meščanskega stanu in njegove kulture, in naj se tudi poudarja pomen »četrttega« stanu, naj se tudi ustanovljajo proletarske republike v znaku »proletkulta«, sega vendar razmah velikih duhov preko tega in išče vse človeštvo, in ko išče veliko človeško skupnost, teži, da bi prevpil vse vsakdanje različice, vse male enodnevne, da bi vrgel s sebe vse pisane luskine, naj so še tako bleščeče: zato je v umetnosti prvi pogoj dinamika, prva njena lastnost pa zžetost, lapidarnost bistvenih potez onega, kar je veliko, skupno, vsečloveško, in izločevanje vsega, kar je akcidentno, nebstveno, malenkostno in postransko. Zato ima lahko g. Krleža ali g. Kulundžić še deset, deloma objavljenih, deloma neobjavljenih dram in more prepričano trditi, da dramska produkcija pri nas še nikdar ni bila tako jaka — za navadni pojem o procvetu literature vse to ne zadošča, ker vse to ne napolni niti nekoliko stotin strani, ne reprezentira bibliotek in ne izpolni dolgih ur in dnevov, oziroma noči s prijetnim čitanjem. Literatura, od katere človeka zona preleti in ob kateri ledeni kri, literatura, ob kateri vzvalove prsi in zastaja dih, taka literatura se čita redko in malo in ne more dati dokaza za procvet književnosti.« Tako se zdi, da je najbolje pogodil odgovor g. Galogaža, ki je na vprašanje ankete izjavil kratko: »Literatura je v krizi«. Roman je izgubil svojo vrednost in kakor je s srednjim vekom umrl tudi ep, se lahko zgodi, da sedaj propade roman ali vsaj izgubi svojo vodivno vlogo. Prevzema jo drama, pa tudi ta se znatno razlikuje od svoje v XIX. stol. ustaljene oblike. Tudi lirika je drugačna in tako ni čudno, da z današnjimi književnimi tendencami vstaja nebroj nespোরazumljenj med pisatelji in občinstvom.